

Si furiosus de homicidio, absolutè dicitur, non esse irregularem, qui ad sui necessariam defensionem invasorem occiderit.

35 Quartò, quia valde probabilis est sententia, quam post allegatos D.D. assert, & sequitur: *Diana p. 3. tract. 5. resol. 12. & 67. p. 4. tract. 2. resol. 36. & 85. Sanchez d. disp. 32. num. 31. & seqq. Bonacina de irregular. disp. 7. q. 1. p. 3. num. 4. & de censur. in comm. d. 1. q. 2. p. 1. num. 13. Valerus de different. utriusque fori: V. ignorantia different. 3. num. 7. Megala de censur. p. 3. lib. 7. c. 2. num. 5. ad finem per tex. in c. Apostolice de Clerico excomm. ministrante, licet num. 12. Vers. at in contrarium, moderet prius dictum, quod scilicet ignorantia Juris, & poenæ, in materia irregularitatis, excusat ab ea incurrienda, dummodo non sit crassa, & affectata, quia poena est, & ignorantia poenæ ex probabilissima sententia allata per Sanchez. supra, excusat ab eius incursu, dummodo non sit ignorantia crassa, & affectata, quæ tunc importat culpam gravem, & mortalem, ad tradita per Barbojam in c. ut animar. num. 7. de confit., igitur, ubi non intervenit culpa, & negligentia mortalis, ibi non incurritur irregularitas, cuius argumenti non leve fundamentum habetur in d. c. ut animarum de confit. in 6., ibi ut animarum saluti consulatur, & periculis obvietur, decernit Bonifacius VIII., quod nemo ligetur statutis Ordinariorum, qui illa ignoraverit, dummodo eius ignorantia crassa non fuerit, supina, & facit tex. in c. quoniam de Simonia ad finem; Tum quia irregularitas incurrenda in casibus, de quibus loquimur, est poena contemptus, non potest autem esse contemptus, ubi est ignorantia legis, & poenæ; *Feliz. in c. cum illorum sub num. 14. de sent. excom. Megala supra; immo, & ubi est ignorantia facti, quia contemnere dici non potest, qui ignorat se facere contra legem, seu tale factum esse in lege, sub ea poena prohibitum, tum quia ignorantia qualibet semper diminiuit delictum c. quemadmodum 32. q. 6. Suarez. de censur. disp. 4. sec. 9. num. 17. & eß tex. in c. excellentissimus 11. q. 3. c. cum illorum de sent. excom. d. c. quoniam de Simonia, c. si quis dederit 39. q. 1.**

36 Et licet plures allegati à Barboja in d. c. ut animarum num. 3. dicant, constitutionem Bonifacii non se extendere ad censuras latas in Jure communis, attamen hanc limitationem intelligo pro foro externo, qui nititur

præsumptionibus, præsumendo scilicet unicuique innotescere, quæ sunt de Jure communi disposita, c. si culpa de injuriis, ibi (nec ignorantia te excusat si scire debuisti) siveque ignorantiam non esse probabilem, nec invincibilem, at in foro animæ, qui innititur veritati, si re vera quis jus ignoret, pœnamque esse talem impositam, non incurrit eam pœnam, quam considerationem, & distinctiōnem in materia irregularitatis facit, *Suarez. de irregular. d. 43. sec. 5. num. 3. Sanchez. de matrim. lib. 9. d. 32. sub num. 9. in 6. ratione.*

37 Neque obstat regula ignorantia facti, non juris excusat de reg. *Juris in 6.*, quia hæc loquitur de foro externo innixò præsumptioni, non veritati; Immò ubi præsumitur ignorantia, ut in rustico, fæmina, minore &c, in aliquibus casibus, etiam in foro externo, pœna temperatur; *Tiraquell. de pœnis temporandis causa 11. Farinac. frag. crim. p. 2. V. ignorantia à num. 273. & seqq.*

38 Contra quam sententiam, videntur facere aliqui textus, ut in c. continetur de homicidio, ubi quod Diaconus, cum aliis Clericis revertens de rurali labore, ad leviandum labore, quendam Iudum exercentes, jacebant baculos in directum, & alter alterius fustem ferire studebat, hac conditione solita, ut qui alterius baculum percuteret, quasi victor pro equo victo uteretur, quidam laicus baculum Diaconi percussit, deinde incautus in eum equitatus insiliit, & sic à falce illius Diaconi, qua erat accinctus mortale vulnus accepit, de quo post dies octo expiravit; Diaconus enim declaratus fuit ab Alex. III. Summo Pontifice irregularis, in quo casu, vel nulla, vel ad summum levis culpa adscribi potest Diacono, ideoque laborant satis Canonistæ, & Theologi in assignanda culpa, plures sententias refert *Abbas Panorm. in cod. c. non enim dici potest, quod daret operam rei illicitæ, neque periculosæ, cum ludus proiciendi baculos in directo, & studendo alterius fustem ferire, neque ex objecto, neque ex periculo, possit habere rationem illiciti, & de facto homicidium non est fecutum ex ludo, dicunt aliqui fuisse illicitum ex circumstantia, quod luderet cum laico; Verum hæc circumstantia, vel non facit illicitum sub mortali, vel nullo jure reperitur prohibitum, Clericum ludere cum Laicis ludo alioquin licito, sicuti non est prohibitum Clericis conversare cum Laicis, tum quia, dato, quod Cleri-*

Clericis esset prohibitum ludere cum Laicis, non tamen ratione periculi homicidii facta est prohibitio, quando ludus caret omni periculo, solum ergo esset prohibitum ratione honestatis, & modestiae, quod spectat ad virtutem religionis, unde neque talis prohibitio sufficeret ad incurriendam irregularitatem, ad quam opus esset dare operam rei illicitæ, & de se periculosæ homicidii.

39 Alii dicunt ludum fuisse Clerico illicitum ratione circumstantiæ, quæ in c. continetur videtur enuntiari, id est cujus ludis soleat esse conditio, quod victor utatur victo pro equo, sed neque in hoc reperitur periculum absolutè loquendo, quia in casu hujus capituli, totum periculum fuit casuale, quia scilicet Diaconus erat falce præcinctus, videtur ergo dicendum totam culpam fuisse in hoc, quod Clericus sciens Laicum victorem potuisse eo uti pro equo, nec removerit falcam, amaverit, seu volverit periculum, ex quo fuit in gravi culpa, & negligentia non removen- do falcam, ac propter hoc factus sit irregularis, ad quod notat *Suarez. disp. 45. sec. 5. n. 3.*, quod ista est negligentia gravis, & mortalis culpa ex Juris præsumptione, unde si vere Clericus non removit falcam ex inadvertentia, & ignorantia existimans, scilicet Laicū non eo usurum pro equo, tunc pro foro conscientiæ non erit irregularis, quia deficit culpa gravis.

40 Addas etiam, quod Justitia, vel injuria actus, maximè in moralibus potius consideratur in individuo, cum suis circumstantiis, quam in specie denudata à circumstantiis, cum ergo Clericus luderet cum ea conditione, ut victor alio uteretur pro equo, incedere accinctum falce, evadebat opus periculosem injustum, & illicitum, quia obstat conditioni propter periculum, igitur dabant operam rei illicitæ, & periculosæ, quod sufficit ad incurriendam irregularitatem, ut supra diximus, etiam nulla considerata negligentia.

41 Alter tex. est in c. Præbiterum de homicidio, ubi declaratur irregularis præbiter, qui ad correctionem, & intuitu disciplinæ percussit puerum in capite, qui post paucos dies expiravit, videbatur enim licuisse magistro intuitu disciplinæ verberare, & percutere pueros, atque consequenter, aut leviter, aut nullatenus peccasse.

42 Verum facilis est solutio, quia quam-

quam liceat magistris percutere discipulos ad correptionem, tamen percussio debet esse moderata, & discreta, & in parte, in qua non sit mortis, aut mutilationis periculum, putâ in dorso, vel in manibus; at iste percussit in capite, quæ pars de facili patitur graviter, & mortaliter, sicuti si levis percussio fieret in oculo, est periculum mutilationis, dabat igitur operam rei illicitæ, etiam propter circumstantiam partis periculosæ, unde statim incurrit irregularitatem effectu sequito, nulla considerata negligentia, quod clarè explicatur in c. significasti 18. de homicidio, ubi quod percussio alias de se levis, si fiat in capite de facili evadit lethalis.

43 Contra id, quod diximus, requiri scientiam juris prohibentis, & pœnæ irregularitatis impositæ, videntur facere plures canones, qui in facto homicidii voluntari declarant homicidiam irregularem, licet non habuerit talem scientiam, quam difficultatem, *Diana p. 4. tract. 2. resol. 85. V. verum bis non obstantibus*, dicit, aliquando doctorum hominum torfisse ingenia; Respondit tamen ipse post Merolam, Marcerum, aliosque, quod speciale est in irregularitate incurrenda ex homicidio, quæ incurritur, etiam non precedente scientia predicta, quia in tali casu non incurritur ex delicto, sed ex alio capite nempe ex defectu lenitatis.

44 Sed iterum difficultas resultat ex c. cum illorum de sent. excom., ubi Pontifex interrogatus, qualiter agendum cum Monacis, qui post manum injectionem in Clericum, Ecclesiasticam sententiam negligentes in excommunicatione positi, Ecclesiasticos ordines recipere non formidant, Pontifex autem pro responsione distinguit, vel isti Monaci memores facti, & juris habebant scientiam, vel non, si primum decernit à susceptis ordinibus in perpetuum esse deponendos, si secundum, id est si non erant memores facti, aut jus ignorabant, & tunc respondit Pontifex, quod peracta pœnitentia, poterit Abbas, si utile noverit Monasterio, cum illis dispensare ad ordines; ex quibus colligitur, quod ignorantia juris, vel facti, non excusabat illos Monacos ab irregularitate, sed ad summum, ut mitius cum illis ageretur, quatenus peracta pœnitentia dispensationem ab Abbe obtinerent.

45 Respondit Sanchez. de matrim. lib. 9. disp. 32. num. 10. & Suarez. de censur. disp. 4. sec. 9. num.

num. 16., quod tex. loquitur pro foro externo, & cum præsumptione, quod ignorantia allegata eset vincibilis, culpabilis, improbabilis, & affectata, quia ubi ignorantia est probabilis, etiam in foro externo excusat *tex. in c. Apostolice de Clerico excommunicato*, quod etiā colligitur ex ipso textu, quia pari modo decernit de Ignorantia Juris, ac ignorantia facti, & tamen certum est *ex regula ignorantia de reg. jur. in 6.*, quod ignorantia facti excusat, unde necesse est dicere, quod Pontifex habuerit talem ignorantiam pro improbabili, ut notat *Felinus ibi sub num. 2.*, culpabili, & affectata, immò ex textu notatur, quod Pontifex distinguit inter præsumptionem violentam, & non violentam, ita ut data violenta præsumptione scientiæ, nolit benefitium dispensationis per Abbatem impertiri, quarè constat, quod responsio innititur juris præsumptioni, non autem veritati, pro ut nostra responsio, & resolutio procedit, quod obseruat *Ancharan in eo c. cum illorum sub nu. 12. V. undecimo ad finem*, ubi quod præsumitur regulariter contra eum, qui cum sit adultus, prætendit ignorantiam Juris, aut facti proprii recentis, maximè *Felinus ibid. sub num. 2. Vers. item probat, & Vers. ultimo nota*; Ratione autem posset comprobari ex eo, quia ex Clericis, & Monacis, nemo præsumit ignorare privilegium, sibi competens *ex canone, si quis fraudente Diabolo 17. q. 4.*, & consequenter illi

ARTICULUS XVI.

Per quos Jurisdictio suppleatur in casu negligentiae.

Per negligentiam Judex amittit jurisdictionem *c. per tuas defent. excommunic. Abbas in c. ex transmissa nu. 7. de foro compet.*, ideoque per negligentiam Judicis delegati jurisdictione devolvitur ad Ordinarium. Quæritur ergo data Judicis negligentia, per quos alios Judices suppleatur.

2 Regula est, quod jurisdictione suppletur per Judicem superiorum *c. irrefragabili §. excessus de off. Ordinarii, c. Postulatis de concessione Præbende, c. 1. de supplen. neglig. Prælatorum in 6., c. Grandi de supplend. neglig. Prælat.*, ideo

negligentiam Capituli, vel alterius inferioris collatoris, supplet Episcopus *d. c. irrefragabili §. excessus de off. Ordinarii, c. licet de supplenda neglig.*, ita Capitulo, vel Archidiacono negligentem visitare, quando id spectat ad eos, Episcopus supplet; *Romanus conf. 371. incipit in Proposito ad finem*, Episcopo autem negligentem, jurisdictione devolvitur ad Archiepiscopum, *c. 2. de concess. Præb. Romanus conf. 361. in casu proposito num. 6.*

Quod tamquam de Jure divino asseritur in *can. inferior dist. 21. Thom. del Bene de comitiis dub. 27. sect. 4. subsect. 1. 2. 3.*

Non

3 Non tamen jurisdictione Episcopi devolvitur ad Archiepiscopum, in casu quo Episcopus non exercet jurisdictionem, eo quia excommunicatus; ut habemus *tex. in c. Romana de supplen. neglig. Prælatorum in 6.*, & ratio est, quia excommunicatus est impeditus uti jurisdictione, impeditus autem non est negligens, etiam si impedimentum positum eset ex sua culpa, posset tamen fieri negligens, si per ipsum excommunicatum staret, quin tolleretur impedimentum, quod notavit *glos. in eod. c. Romana in fine casus*, & tunc Superior suppleret, sicuti negligens neque posset dici Episcopus, qui à Paganis, vel Schismaticis captus non posset Ecclesiæ suæ inservire, *c. si Episcopus de supplenda negligentia in 6.*

4 Supplere tamen non poterit Superior, nisi prius assignato inferiori termino, infra quem impletat munus suum, quando terminus non est à Jure assignatus, eoque termino elapso, si adhuc Judex, vel Prælatus inferior negligat, tunc Superior supplebit *c. irrefragabili §. excessus de officio Judicis ordin.*, vel si Episcopus expeditus recuset expressè facere justitiam, *c. ab eo ad finem de appellat. in 6.*, *Barbosa ad Trid. sess. 24. c. 20. num. 14. 15.*, ubi si Episcopus causam Ecclesiasticam non terminaverit infra biennium ex sua negligentia, & ter requisitus, adhuc negligat, possint partes recurrere ad Superiorem, qui suppleat, assignato tamen prius termino quatuor, vel sex mensium Judicii Ecclesiastico, quo elapso, nec terminata causa, si per Judicem stet, & non per partes, aut propter gravitatem causæ, Judex fit negligens, & causa potest avocari, quia denegata justitia, Superior adiri potest *§. sit tibi igitur Auth. de mandat. Princip.*, & in *§. statutimus Auth. de Statutis, & consuetudin. l. statutimus C. de Epis. & Cleric.*, *c. transmissa, c. licet ex parte, c. ex tenore de foro compet.*

5 Devolutio tamen causata ob negligentiam, est ad Superiorem, non è contra, *c. 1. de supplenda neglig. Prælator. in 6.*, *c. grandi de supplenda negligentia*.

Rationem affert *Abbas in c. qualiter, & quando num. 7. de Judicis*, quia naturale est, ut fortior suppleat pro infirmiore, ita Superior pro inferiore, non è contra.

6 Sequitur ergo, quod cum Episcopus, & Judex Ecclesiasticus sit major, & superior Principe, & Judice laico, laici Judicis negligentis suppleat jurisdictionem, *c. qualiter, & quando de Judicis*, ubi *Formofn. q. 1. num. 25.*

c. transmissa, c. licet: c. ex tenore de foro compet., *Auth. ut differentes Judices collat. 9.*, *Sperell. decis. 98. num. 43.*, quod potest Ecclesiasticus facere, quia habet jurisdictionem secularem habitu; *Abbas in c. qualiter, & quando num. 7. de Judicis*, quam rationem affert etiam *Barb. in eod. c. qualiter, & quando num. 16. Vers. ultimo nota cum seqq.*, *Carol. de Graffis de effebibus Clericatus effect. 1. num. 391.*

7 Limita tamen si laicus haberet officium perpetuum, ut Rex in suo Regno, qui habet officium, & jurisdictionem perpetuam gubernandi, & regendi suos subditos, & tunc si est negligens, superior Ecclesiasticus non supplet jurisdictionem, sed dat ei coadjutorem *c. Grandi de supplenda negligentia Prælatorum*; Ubi Regi Portugalie negligentem, datur eiusdem frater coadjutor, quia interest Reipublicæ, non solum quo ad temporalia, sed etiam quo ad spiritualia, quod Rector Communitatis, seu Regni, sit diligens, prudens, pius, deatus, & Sacrorum defensor.

8 Nec regula ista limitatur in casu, *c. significavit de officio Ordin.*, Ubi Ordinarius supplet negligentiam delegati Papæ, licet in causa delegata sit nobilior Ordinario; *c. si quando de officio Judicis delegati, c. sane eod. tit.*, quia tunc Papæ delegantis exercet jurisdictionem, nam *ex eod. c. habemus*, quod Ordinarius supplet ex commissione Papæ, non verò ut Ordinarius, quarè non est inferior in casu suppledii, vel dicamus cum *Abbate in c. qualiter, & quando num. 7. de judicis*, quod regula allata, quod minor non supplet negligentiam majoris, intelligatur, nisi in casibus in jure expressis, *ex Innocent. in c. quia diversitatem de concessione Præbende in hoc ergo c.*, aliisque infra allegandis, dicimus esse casus in jure expressos.

9 Sicut neque limitatur in *c. statutimus de supplenda neglig. Prælatorum*, ubi negligentem Episcopo benedicere Abbatem, ipse Abbas nihilominus poterit benedicere suos Monachos, & alia facere, quæ ad officium suum pertinet; nam tunc Abbas, non supplet jurisdictionem Episcopi, ad quem non spectat benedicere Monachos, sed etiam dato, quod Abbas tunc suppleret, id faceret ex Papæ commissione, sicut in causa delegata esset Superior.

10 Obstaré verò videtur *c. nulla de concessione Præbende*, ubi Pontifex dicit, quod si Episcopus negligat conferre beneficia vacanta infra sex menses, hujus negligentiam supplet